

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๖
๐๒/๐๗/๕๙

ศิลปวัฒนธรรมสาร
สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
๕๑ หมู่ ๕ ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

วันไหว้ครู

อ.อุดมลักษณ์ ระพีแสง เรียบเรียง

วันไหว้ครูเป็นวันที่นักศึกษาจะได้แสดงคุณธรรมในจิตใจ คือ “ไหว้ครู” คำว่า “ไหว้ครู” นั้นเป็นถ้อยคำธรรมคาสามัญที่เข้าใจกันอยู่ และทราบถึง ความหมายกันเป็นอย่างดีก็จะขยายความคำว่า “ไหว้ครู” เพื่อความเข้าใจมากขึ้น “ไหว้ครู” เป็นคำไทย 2 คำนำมาเชื่อมกัน คือคำว่า “ไหว้” กับคำว่า “ครู” แต่ละคำมีความหมายอยู่ในตัว คำว่า “ไหว้” ก็หมายถึง การแสดงสัมมาคารวะ การบูชา การแสดงความนับถือ การไหว้ถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของวัฒนธรรมไทย เช่น น้องไหว้พี่ ผู้น้อยไหว้ผู้ใหญ่ ลูกไหว้พ่อแม่ ศิษย์ไหว้ครู ทุกคนเกิดมาต้องมีหน้าที่ด้วยกันทั้งนั้น ดังคำที่ว่า “หน้าที่ของชาวประมงคือหาปลา หน้าที่ของพ่อค้าคือหาผลกำไร หน้าที่ของศิลปินคือสร้างศิลปะ หน้าที่ของพระคือสอนมนุษย์ หน้าที่ของชาวพุทธ ชาวคาทอลิก ชาวมุสลิม คือทำดี หน้าที่ของพ่อแม่ต้องเลี้ยงลูก หน้าที่ของลูกต้องดูแลพ่อแม่ หน้าที่ของศิษย์ที่ดีคือกตัญญูกตเวทีต่อครูอาจารย์”

โบราณท่านกล่าวว่า “ศรต้องมีพิศ ศิษย์ต้องมีครู ศิษย์มีครูเหมือนงูพิศ ศิษย์ไม่มีครูเหมือนงูไม่มีพิศ” ไม่น่ากลัวอะไรไม่ต่างกับปลาไหลรอเวลาให้เขากัดเผ็ดเท่านั้น “ศิษย์ดีต้องมีคุณธรรม ศิษย์ไม่ได้ความคุณธรรมไม่มี” ทุกท่านคงรู้จักข้าวดีเป็นแน่แท้ **ข้าวรวงโตที่มีวิตามิน เวลามันออกรวงจะโน้มรวงด้งยอดแสดงอาการคุดการะแม้พระอรหันต์ แต่ข้าวรวงโตที่ขี้นแทบจะทิ่มกันเทวดา แสดงว่าข้าวรวงนั้นไม่มีวิตามิน เป็นข้าวขี้สับ คนก็เหมือนกัน หากรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน แสดงว่าเป็นคนมีคุณภาพเป็นผู้มีคุณธรรม บางคนเป็นโรคสับหลังแข็งกับไม่ลง บุคคลนั้นไม่ต่างอะไรกับข้าวขี้สับ**

สำหรับเครื่องสักการะที่จะนำไปมอบให้แก่ครู สิ่งที่เราไม่ได้มีอยู่ 4 อย่าง คือ หล้าแพรก ข้าวตอก ดอกมะเขือ ดอกเข็ม

“**หล้าแพรก**” หมายถึง ความเจริญงอกงามอย่างรวดเร็ว คือ หล้าแพรกแม้ในหน้าแล้งจะเหี่ยวเฉาไปบ้าง แต่ถ้าได้รับน้ำ หรือน้ำฝนเมื่อใดก็พร้อมจะเจริญงอกงามในทันทีเปรียบเสมือน “เด็กผู้มารับการเล่าเรียนเพื่อได้รับการอบรมสั่งสอนจากครูอาจารย์ ก็พร้อมที่รับรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีทั้งต่อตนเองและสังคมต่อไป”

“**ข้าวตอก**” คือ ข้าวที่นำมาคั่วแล้วแตกออก คำว่า “ตอก” น่าจะสันนิษฐานในภาษาไทยแยกคำว่า “แตก – ออก” สันนิษฐานเป็น “ตอก” ข้าวจ้าวข้างข้าวเหนียวข้าง ข้าวฟ่างก็มีทั้งเปลือกนำมาคั่วเมล็ดข้าวก็แตกออก การที่ศิษย์นำข้าวตอกมาให้แก่ครูก็เป็นเครื่องหมายว่า “ข้าพเจ้ายอมให้ครูอาจารย์คั่ว คือ เคี้ยวเข็ญบังคับเพื่อความแตกฉานในวิทยาการนั้น ๆ”

“**ดอกมะเขือ**” ดอกก็เล็ก ๆ และสีส้มอย่างดีก็เป็นสีม่วง ไม่สวยงามอะไร แต่เป็นดอกไม้ที่ประหลาด คือทุก ๆ ประเภทที่เป็นมะเขือผล หน้าดอกจะต้องก้มลงดินเสมอ ยิ่งมีผลก็ยิ่งถ่วงหนักละดิน การที่ศิษย์นำดอกมะเขือมาเป็นเครื่องสักการบูชาก็มีความหมายว่า “ข้าพเจ้าจะก้มหน้าให้แก่ครู” หรือ “ข้าพเจ้าจะก้มศีรษะให้แก่ครูตลอดกาลที่มีโอกาสที่จะเข็ดหน้าแสดงกิริยาเย่อหยิ่งต่อครูอาจารย์ (คือมีวัฒนธรรมอ่อนน้อมถ่อมตน)”

“**ดอกเข็ม**” หมายถึง ความแหลมคมประดุจเข็ม “ท่านเปรียบดังสติปัญญาที่มีความแหลมคมราวเข็มหรืออาวุธที่จะใช้ป้องกันตนได้ในทุกโอกาส”

สุดท้ายนี้ขอฝากว่า “เราไหว้ครูวันนี้ ควรไหว้ให้ถึงครู บางคนไหว้ครูแต่ไม่ถึงครู ไหว้สักแต่ว่าเป็นเยกละคร ไหว้ทั้งที่ต้องไหว้ให้ถึงใจ จึงจะถือว่าไหว้ได้ถึงครูอย่างแท้จริง”

